

De RSZ-cijfers voor de werkgelegenheid 2003: in de lijn der verwachtingen?

In dit artikel wordt een bondig overzicht gegeven van de resultaten van de nieuwe RSZ-gegevens op het vlak van de werkgelegenheid voor 2003.¹ We wijzen op de voornaamste statistische valkuilen bij de interpretatie van de data en trachten – mits een aantal correcties op de ruwe gegevens – de reële onderliggende (administratieve) evolutie van de werkgelegenheid voor 2003 te benaderen. Uiteindelijk zou sprake zijn van een quasi-stabilisatie van de loontrekkende werkgelegenheid volgens RSZ-bronnen tijdens het afgelopen jaar.

De nieuwe RSZ-data werden ondertussen reeds verwerkt in de recent gepubliceerde INR-jaarrekeningen en gebruikt bij de opmaak van de Economische Begroting 2005. Aan de hand van die cijfers worden de uiteindelijke gevolgen voor de raming van de afgeleide arbeidsmarktgrootheden tijdens het afgelopen jaar weergegeven. Blijkt dat de productiviteit in de marktsector minder sterk is gestegen en dat zowel de beroepsbevolking als de activiteitsgraad sterker zijn toegenomen dan oorspronkelijk verwacht.

Het globale beeld voor 2003

Traditioneel lopen de ramingen van de werkgelegenheidsevolutie volgens de drie methoden waarop door de RSZ wordt gemeten (meting in arbeidsplaatsen, in tewerkgestelde personen en in voltijdse equivalenten) weinig uit elkaar. Gedurende de periode 1998-2002 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse groei van de RSZ-werkgelegenheid 1,5% volgens zowel de meting in arbeidsplaatsen als de meting in personen en 1,4% volgens de meting in voltijdse equivalenten, wat duidde op een zeer

lichte daling van de gemiddelde arbeidsduur per hoofd tijdens die periode.

De ongezuiverde RSZ-cijfers voor 2003 laten daarentegen op het eerste gezicht (kolom 'vóór correctie'; tabel 1) een veel gedifferentieerder beeld zien. De werkgelegenheids-groei in 2003 loopt uiteen van minimaal 0,0% voor de meting in voltijdse equivalenten tot maximaal 1,1% voor de meting in aantal personen.

Die verschillen worden echter niet alleen verklaard door reële evoluties maar ook door puur statistische wijzigingen, die gedeeltelijk te maken hebben met de overschakeling naar de nieuwe DMFA-kwartaalaangifte. De RSZ heeft een belangrijke inspanning geleverd om het merendeel van die wijzigingen in kaart te brengen en levert de gebruiker het nodige materiaal om de brutogegevens uit te

zuiveren voor een aantal statistische vertekeningen.

Een eerste bron van vertekening ontstaat door een aantal veranderingen in de waarnemings sfeer van de RSZ-statistieken. Zo wordt ten gevolge van de recente politiehervorming een deel van het politiekorps niet langer aangegeven bij de RSZ maar wel bij de RSZPPO. Daardoor vallen 8 500 personen weg in de RSZ-statistieken vanaf het derde kwartaal van 2002. Daar staat tegenover dat de RSZ-

waarnemings sfeer uitgebreid wordt naar de lesgevers bij de middenstandsopleidingen (afgerond 2 500 personen extra in de bestanden vanaf het eerste kwartaal 2003) en naar onthaalouders (afgerond 5 500 personen extra vanaf het tweede kwartaal 2003). De veranderingen in de waarnemings sfeer beïnvloeden de drie types van metingen, zij het niet noodzakelijk in dezelfde mate.

In de tweede plaats heeft de invoering van de DMFA geleid tot een zuiverdere meting van het aantal dubbele jobs per persoon, waardoor nu minder fictieve dubbele arbeidsplaatsen worden geteld. Die verandering veroorzaakt een neerwaartse vertekening in de meting volgens arbeidsplaatsen.

Ten derde moeten in het nieuwe systeem personen die langer dan twaalf maanden arbeidsgeschiedt zijn, nog steeds aangegeven worden door de werkgever, zodat zij nu in tegenstelling tot vroeger in de RSZ-werkgelegenheid terecht komen. Die verandering leidt tot een breuk van afgerond 20 000 eenheden in de ramingen in arbeidsplaatsen en in perso-

nen; de raming in VTE wordt hierdoor niet beïnvloed.

Uitzuivering van de tijdreeksen voor alle vermelde (en kwantificeerbare) vertekeningen, leidt tot een realistischer beeld van de werkelijke onderliggende evolutie van de loontrekkende werkgelegenheid in 2003 op basis van administratieve bronnen (kolom 'na correctie'; tabel 1). Daaruit blijkt dat de gezuiverde evoluties veel dichter bij elkaar liggen (verschil van +0,1% voor de raming in voltijdse equivalenten tot -0,4% voor de telling in hoofden) en dat de raming in voltijdse equivalenten a priori het meest betrouwbaar was.²

Hoe robuust zijn deze gecorrigeerde cijfers? We weten in elk geval dat nog een aantal andere vertekeningen een rol spelen,³ waarvoor minder precieze informatie voorhanden is. Dat bijvoorbeeld de inhaalrustdagen in de bouwnijverheid vanaf 2003 in rekening gebracht worden voor de berekening van het arbeidsvolume heeft vrij belangrijke gevolgen voor de raming in voltijdse equivalenten. Het

Tabel 1.

Evolutie loontrekkende werkgelegenheid volgens tellingsmethode en bedrijfstak (jaarlijkse groeivoeten) (België; 2002-2003)

	RSZ			INR (sept)	FPB (juni)
	Vóór correctie	Na correctie	Vershil		
Meting in voltijdse equivalenten	0,0	0,1	0,1		
Meting in arbeidsplaatsen	0,6	0,2	-0,4		
Meting in personen	1,1	0,4	-0,7	0,1	-0,3
Landbouw (A-B)	-8,6	-9,0	-0,4	0,0	
Nijverheid (C-D-E)	-1,6	-2,9	-1,3	-3,2	
Bouw (F)	2,1	0,1	-2,0	-0,7	
Handel (G)	2,2	1,6	-0,6	1,7	
Horeca (H)	0,6	0,4	-0,2	0,7	
Vervoer (I)	0,6	0,0	-0,6	0,0	
Financiële diensten (J)	-0,7	-1,6	-0,9	-1,8	
Diensten aan bedrijven (K)	2,1	2,0	-0,1	-0,7	
Overheid (L)	-0,8	1,5	2,3	1,0	
Onderwijs (M)	2,7	2,1	-0,6	1,5	
Andere diensten (N-O-P)	3,8	2,7	-1,1	2,5	
Marktsector	1,0	0,1	-0,9	-0,2	-0,6

Bron: RSZ

effect daarvan kan zeer ruw geschat worden op 0,2% van de totale werkgelegenheid, waardoor de raming in voltijdse equivalenten eerder een lichte daling (-0,1%) zou kunnen vertonen in plaats van een lichte stijging.

De metingen in arbeidsplaatsen en in personen worden dan weer in negatieve zin beïnvloed door een betere registratie van de occasionele arbeid in de landbouw onder het nieuwe systeem. Die wijziging is kwantitatief van vrij groot belang voor de bedrijfstak in kwestie, maar zou – gezien het geringe belang van de landbouw in de totale loontrekkende werkgelegenheid – de globale ramingen hoogstens met 0,1% neerwaarts vertekenen. Wat potentieel veel belangrijker (maar zeer moeilijk te becijferen) consequenties heeft, zijn de verschillen in ontladingsdatum van de databank. De RSZ-gegevens voor 2003 zijn waarschijnlijk ‘vollediger’ – want uitzonderlijk gebaseerd op een later ontladingsmoment – dan de cijfers voor 2002. Dat leidt mogelijk tot een overschatting van de groei volgens de drie berekeningswijzen, meer echter voor de ramingen in arbeidsplaatsen en in personen (tot maximaal 0,5% op basis van historische vergelijkingen tussen LATG-resultaten voor verschillende ontladingsmomenten) dan voor de raming in voltijdse equivalenten (tot maximaal 0,15%), zodat die in werkelijkheid nog dichter zouden kunnen aanleunen bij de meting in voltijdse equivalenten.

De conclusie is dan ook dat, gezien de belangrijkheid van de doorgevoerde veranderingen in de verzameling van de gegevens, onvermijdelijk een zekere marge van onzekerheid met betrekking tot de gemeten evolutie van de RSZ-werkgelegenheid in 2003 blijft bestaan, maar dat uiteindelijk het globaal beeld dat naar voor komt één van een quasi-nulgroei is.

De evolutie in de hoofdbedrijfstakken

De gemeten overschatting van de a priori groeivoet van de hoofdelijke werkgelegenheid geldt voor de meeste hoofdbedrijfstakken (tabel 1). In de nijverheid, bouw, handel, vervoer en financiële diensten is die overschatting te wijten aan de bijvoeging van de langdurig zieken in de RSZ-bestanden; in het onderwijs en bij de andere diensten aan de uitbreiding van de waarnemings sfeer naar respectievelijk

de lesgevers bij de middenstandsopleidingen en de onthaalouders. Enkel in de overheidsadministratie onderschat de a priori groeivoet de werkelijke evolutie, omwille van de statistische effecten van de politiehervorming.

In de Nationale Rekeningen wordt de loontrekkende werkgelegenheid grotendeels op basis van RSZ-data geraamd. De recent door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) gepubliceerde jaarrekeningen voor 2003⁴ houden reeds rekening met de nieuwe RSZ-cijfers. Dat er desondanks toch verschillen zijn tussen de ‘gecorrigeerde’ RSZ-evoluties voor de hoofdelijke werkgelegenheid per bedrijfstak en de cijfers uit de jongste INR-jaarrekeningen (tabel 1), heeft voornamelijk te maken met drie factoren.⁵ In de eerste plaats treden er in de RSZ-cijfers in bepaalde gevallen verschuivingen op tussen bedrijfstakken omwille van herclassificaties van werkgevers (wijziging in de toekenning van NACE-codes), terwijl in de Nationale Rekeningen de toekenning van NACE-codes aan werkgevers homogener is in de tijd. In de tweede plaats baseert het INR zich voor een aantal bedrijfstakken op alternatieve bronnen (bv. voor interimarbeid; zie de evolutie in de bedrijfstak ‘diensten aan bedrijven’). Ten slotte wordt in de Nationale Rekeningen ook rekening gehouden met de RSZPPO-werkgelegenheid, zodat een volledig beeld van de loontrekkende werkgelegenheid ontstaat (beïnvloedt voornamelijk de bedrijfstakken ‘onderwijs’ en ‘overheid’).

Uiteindelijk ligt in de jongste jaarrekeningen de globale evolutie van de loontrekkende werkgelegenheid iets lager dan in de gecorrigeerde RSZ-cijfers (voor de totale loontrekkende werkgelegenheid: +0,1% INR t.o.v. +0,4% RSZ, komend van +1,1% a priori; voor de loontrekkende werkgelegenheid in de marktsector: -0,2% INR t.o.v. +0,1% RSZ, komend van +1,0% a priori).

In de lijn der verwachtingen?

Ondanks de sterke neerwaartse correctie tegenover de a priori RSZ-evolutie, impliceert de recent beschikbaar gekomen raming voor 2003 toch dat de werkgelegenheid in dat jaar minder aangetast werd door de voorbije conjunctuurvertraging dan aanvankelijk gedacht. Zo ging het Federaal Planbu-

reau bij het opstarten van de werkzaamheden voor de Economische Begroting 2005 in juni (vóór de bekendmaking dus van de nieuwe RSZ-cijfers en van de INR-jaarrekeningen voor 2003) nog uit van een evolutie van -0,3% voor het totaal aantal loontrekkenden en van een evolutie van -0,6% in de marktsector (tabel 1)⁷. Bij de definitieve opmaak van de Economische Begroting in september⁸ kon reeds een beroep worden gedaan op de INR-jaarrekeningen en werden die cijfers dus respectievelijk opgetrokken naar +0,1% en -0,2%.

Bovendien geeft de seizoensgezuiverde kwartaal-op kwartaalevolutie (figuur 1) uit de Economische Begroting 2005 aan dat de loon- en weddetrekkende werkgelegenheid in de marktsector reeds opnieuw begon toe te nemen tijdens het tweede kwartaal van 2003. De totale binnenlandse werkgelegenheid nam zelfs reeds terug toe vanaf het eerste kwartaal. Beide reeksen vertonen een oplopend profiel tijdens de tweede helft van dat jaar, zodat in vergelijking met eerdere ramingen ook het uitgangspunt voor 2004 verbeterde (positief overloopeffect). Bovendien moet opgemerkt worden dat eventuele overblijvende breuken in de werkgelegenheidsreeksen ten gevolge van de DMFA-herforming zich uitsluitend manifesteren tijdens de eerste twee kwartalen (vermits het om kwartaalgemiddelden gaat), maar dat de kwartaal- op kwartaalevoluties binnen de tweede jaarhelft volledig

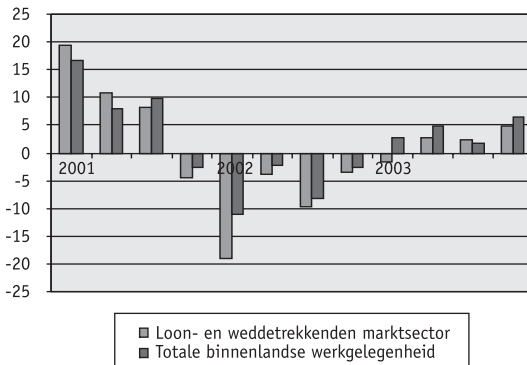
gebruik maken van binnen-DMFA observaties en dus onafhankelijk zijn van de wijziging van het RSZ-meetsysteem.

Het feit dat de werkgelegenheidscijfers voor 2003 beter uitvallen dan aanvankelijk geraamd, heeft een aantal belangrijke gevolgen voor de inschatting van de evolutie van andere arbeidsmarktgrootheden tijdens dat jaar. Een eerste neveneffect betreft de raming van de productiviteitsgroei in de particuliere sector, die voor 2003 naar beneden aangepast moet worden (van de oorspronkelijke 1,63% in juni naar 1,28% in de Economische Begroting van september), aangezien er geen belangrijke wijzigingen opgetreden zijn in de raming van de toegevoegde waarde voor 2003. Die nieuwe observatie accentueert nog licht de almaar dalende lijn in de trendproductiviteitsgroei, een trend die momenteel onder de 1% per jaar geraamd kan worden.

Een tweede gevolg is dat – met de administratieve werkloosheidscijfers voor 2003 reeds sinds ruime tijd bekend – in vergelijking met eerdere ramingen de evolutie van zowel beroepsbevolking als activiteitsgraad (telkens ruime administratieve definitie, inclusief oudere werklozen) opgetrokken moet worden. Op basis van de INR-observatie voor de werkgelegenheid 2003, stijgt de beroepsbevolking met 43 900 personen tijdens dat jaar; in juni gingen we nog uit van een stijging met slechts 26 500 personen. Die toename lijkt zeer sterk, zonder dat er weliswaar echt sprake is van een outlier in vergelijking met de observaties uit het recente verleden. De activiteitsgraad neemt op basis van de INR-observatie voor de werkgelegenheid toe van 71,3% in 2002 naar 71,7% in 2003 in plaats van naar 71,4%, zoals oorspronkelijk geraamd.

Figuur 1.

Kwartaal- op kwartaalevolutie werkgelegenheid (seizoensgezuiverde kwartaalgemiddelden) (België; 2001-2003)

Bron: Economische Begroting 2005

De evolutie volgens werknemerskenmerken

Wil men achterhalen in welke segmenten van de bevolking op arbeidsleeftijd de activiteitsgraden sterker stegen of minder sterk daalden dan verwacht, dan zal opnieuw terdege rekening moeten worden gehouden met de wijzigingen in de RSZ-gegevens die gepaard gingen met de DMFA-invoering. De vertekeningen waarvan eerder sprake hebben immers een disproportioneel effect op de

Tabel 2.

Evolutie RSZ-werkgelegenheid naar leeftijd en geslacht (meting in aantallen personen; jaarlijkse groeivoeten) (België; 2002-2003)

(%)		Vóór Correctie	Na correctie	Vershil
15-24 jaar	Man	-3,3	-3,2	0,1
	Vrouw	-3,0	-2,9	0,0
	Totaal	-3,1	-3,1	0,1
25-49 jaar	Man	-0,9	-1,0	-0,1
	Vrouw	1,6	1,3	-0,3
	Totaal	0,2	0,0	-0,2
50-64 jaar	Man	6,6	2,7	-3,9
	Vrouw	11,1	9,6	-1,4
	Totaal	8,2	5,2	-3,0
Totaal	Man	0,2	-0,6	-0,8
	Vrouw	2,3	1,8	-0,5
	Totaal	1,1	0,4	-0,7

Bron: RSZ

verdeling van de werkgelegenheid naar geslacht en leeftijdsklasse.

In de jongere leeftijdsklassen wordt de evolutie nauwelijks beïnvloed door de aangebrachte correcties op de ruwe gegevens. Bij de klasse van 25 tot en met 49 jaar is er een licht effect, sterker bij vrouwen dan bij mannen; in die leeftijdsklasse speelt vooral de uitbreiding van de waarnemings sfeer naar onthaalouders. Het effect van de correctie is echter zeer aanzienlijk in de oudere leeftijdsklassen, vooral bij de mannelijke vijftigplussers (vertekening van de groeivoet 2003 met 3,9 procentpunt), voornamelijk te wijten aan de statistische breuk veroorzaakt door de toevoeging van de langdurig zieken aan de gegevens. Globaal genomen (15-64 jaar) is een sterkere correctie bij mannen nodig dan bij vrouwen.

Koen Hendrickx
Federaal Planbureau

Noten

1. Artikel gebaseerd op een uiteenzetting naar aanleiding van het RSZ-colloquium van 26 oktober 2004.
2. Uitgedrukt in absolute termen in plaats van in groeivoeten, bedraagt de globale correctie op de raming in voltijdse equivalenten uiteindelijk slechts een 1 000 eenheden, tegen netto-correcties van afgerond 15 000 eenheden voor de raming in arbeidsplaatsen en van 20 000 eenheden voor de raming in personen
3. Zie voorgaande artikel van Peter Vets '2003 – Een scharnierjaar voor de RSZ-statistieken' voor meer details.
4. Instituut voor de Nationale Rekeningen. Nationale Rekeningen 2003. Deel 2. Gedetailleerde rekeningen en tabellen. Oktober 2004 (cijfers beschikbaar via de website van de Nationale Bank van België sinds 30 september).
5. Buiten het specifieke probleem in de RSZ-data voor de evolutie van de werkgelegenheid in de landbouw, dat eerder reeds aan bod kwam.
6. Voorlopige ramingen, die niet officieel gepubliceerd werden.
7. Instituut voor de Nationale Rekeningen. Economische begroting 2005. September 2004.